

Beleidsplan voor de open ruimte in de historische binnenstad van Brugge

**in opdracht van de stad Brugge
27.11.2009**

deel III bijlagen

Lijst met beschermingen

- 101 Naaldenstraat 19-21: 9/07/1974 (KB) – gevels + torentje
Naaldenstraat 23: 26/04/2002 (MB) – interieur + exterieur
Sint-Jakobsstraat 64: 26/04/2002 (MB) – interieur + exterieur
Sint-Jakobsstraat 68: 28/03/1979 (KB) – gevels
- 102 Steenstraat 38: 9/7/1974 (KB) – gevel
Steenstraat 40: 9/7/1974 (KB) – gevel
- 203 Hoogstraat 41 (ligging): 26/04/2002 (KB) – woning (adres Hoogstraat 37)
Boomgaardstraat 7: 16/12/1991 (KB)
Verversdijk 6: 4/10/1996 (MB) – woning // 17/6/1992 (KB) - stadgezicht
Verversdijk 12: 26/4/2002 (MB) - woning // 17/6/1992 (KB) - stadgezicht
- 301 Sint-Jorisstraat 69-71: 9/7/1974, 23/4/1985, 23/7/1989 (MB) – toren + complex
- 302 Hugo Losschaertstraat 3: 9/6/2004 (MB) – kloosterkern met pandgang, kelders, binnentuin
- 304 Ezelstraat 28: 21/06/1984 (VE) uitbreiding van 9/7/1974 (KB) – kerk, klooster, kluis + pesthuisje
Sint-Jorisstraat 25: 09/06/2004 (MB) - huis zonder tuin.
- 402 Julius en Maurits Sabbestraat 42; 16/04/2004 (KB) – huis + tuin
- 501-502 Potterierei 78 (ligging): 16/12/1991 (MB) – pand (adres Potterierei 21)
Potterierei 74 (ligging): 28/5/1962 (KB) – kerk (adres Potterierei 72)
- 503 Snaggaardstraat 9-13: 10/12/1980 (KB) - kapel
- 505 Carmersstraat 83-87: 9/7/1974 (KB) – gevels
Carmersstraat 85: 22/9/1982 (VE) – omgeving klooster – tuinen (stadsgezicht)
- 506 Peperstraat 1: 13/8/1953 (KB) – kerk + gevels
- 601 Predikherenrei 42: 17/12/1980 (MB)
Predikherenrei: 05/03/2001 (MB)
- 701 Nieuwe Gentweg 110: 9/06/1998 (MB) – kapel)
- 801 Mariastraat 38: 3/07/1942 (SG) – ziekenzalen, klooster
- 802 Katelijnestraat 86: 20/07/1946 (RB) – kapel, schouw, 16de-eeuws gebouw
- 904 Boeveriestraat 45: 16/12/1991 (MB) – kapel, klooster, boerderij (met tuin?)
- 903 Boeveriestraat 18: 9/6/2004 (MB) – kerk, klooster, voortuin zonder achtertuin

101 Hof Bladelin

Naaldenstraat 19-21

101 Hof van Fiennes

Naaldenstraat 17

101 Het Zijden Hooftcleet

Naaldenstraat 23

101 Hof De Gros

St-Jakobsstraat 68

101 Hof van Miraumont (thans horend bij Naaldenstraat 17-21)

Sint-Jakobsstraat 66

101 Het Schietspel

Sint-Jakobsstraat 64

Evaluatie

Bijzonder waardevol cultuur- en architectuurhistorisch ensemble van aan elkaar grenzende hoven, het Hof van Bladelin, het Hof De Gros, het Hof van Miraumont, omringd door historische panden als Het Zijden Hooftcleet en Het Schietspel, die samen één geheel vormen tussen de Sint-Jakobsstraat en de Naaldenstraat, en waarvan de perceelindeling sinds de 15de eeuw zo goed als onveranderd is gebleven, evenals de binnenplaatsen en tuinen van de belangrijkste hoven. De oorspronkelijke bewoners (vaak raadgevers van de Bourgondische hertogen, internationale bankiers en/of kooplui) hebben een belangrijke bijdrage geleverd aan de ontwikkeling van Brugge als centrum van de internationale geld- en koophandel in de 15de eeuw. In dit woonblok stonden hun residentiële hoven in het verlengde van het internationale handelscentrum tussen Ter Beurse (Vlamingenstraat 35) en het Biskajersplein.

De gloednieuwe woonblokken van de Service Residentie 'Hof Onze Lieve Vrouw Hemelvaart en Hof van Bladelin'(2000) opgetrokken op de plaats van het oude Hof van Miraumont door de Zusters van Onze Lieve Vrouw van Zeven Weeën van Ruiselede, die zelf in het historische Hof van Bladelin wonen, drukken intussen een stempel op de beeldbepalende kwaliteit van dit historisch woonblok. De verhouding bebouwde - onbebouwde zone heeft hier haar limiet bereikt.

Behoud

- van de tuinmuren tussen het Hof van Bladelin, Hof De Gros en Hof van Miraumont.
 - van de grote stille kloostertuin met deels 50 jaar oude beplanting achter het Hof van Bladelin
 - van de binnentuinen van het Hof van Bladelin en van Het Zijden Hooftcleet
 - van de binnenplaatsen van het Hof van Bladelin, Hof De Gros en Hof van Miraumont
- Versterking van de groenaanleg
- op de binnenplaatsen van het Hof van Bladelin, Hof De Gros en Hof van Miraumont (in het bijzonder van de binnenplaats achter de barokke inkompoort)

Historiek

Hof van Bladelin

Woonhuis (1435) van Pieter Bladelin, raadsheer van Filips de Goede en schatbewaarder van de Orde van het Gulden Vlies, nadien vergroot met galerijen en ingericht als bankfiliaal voor Tomaso Portinari en Piero de Medici. Oprichting van een kantschool voor arme meisjes (1829) door de Zusters van O.-L.-V.-Hemelvaart, die de Medicizaal hebben vervangen door een laatclassicistische kapel (1832). Thans klooster bewoond door de Zusters van Onze Lieve Vrouw van Zeven Weeën van Ruiselede.

Hof van Miraumont

15de-eeuws Hof van Miraumont, in 1948 gesloopt (uitgezonderd het voor Brugge uitzonderlijk 17de-eeuws barok poortgebouw met 19de-eeuwse bovenbouw). Oprichting van een bejaardentehuis, in 2000 heropend in de

gloednieuwe Service Residentie 'Hof Onze Lieve Vrouw Hemelvaart en Hof van Bladelin', beheerd door de Zusters van Onze Lieve Vrouw van Zeven Weeën van Ruiselede.

Hof De Gros

Breed 15de-eeuws woonhuis met twee gepolychromeerde balksleutels, één met het wapen van Ferry de Gros, het andere van Karel de Stoute. Laatclassicistische lijstgevel (1764) met rococo-inslag, sinds 1978 in gebruik als architectenbureau, thans zonder bestemming.

Literatuur

Hof van Bladelin

Afdeling ROHM West-Vlaanderen, Cel Monumenten en Landschappen, archief, doss. 202/6130.

SAB, Openbare werken. Vaarten en wegen, 1888-1890, XIII b pak 42.

BEERNAERT B., Open ..., 1999, p. 73-81.

BRAECKMAN, V., Kloostertuinen te Brugge, 1989-90, p. 57-59

BUYLE M., Florentijnse Renaissance-Prinsen in het 15de-eeuwse Brugge. De conservering van de stenen portretbustes van Lorenzo de Medici en Clarice Orsini in het Hof van Bladelin (M&L, VIII, 1989, nr. 1, p. 4-19).

CLAEYS G., Het Hof Bladelin te Brugge, Brugge, 1988.

CONSTANDT L. (ed.), Stenen ..., 1988, p. 111-112. DEVLIEGHER L., De huizen ..., 1975, p. 237-242.

DEVOS P. (ed.), Brugge, ... , 1975, p. 163-169.

GOOSSENS M., Het Hof Bladelin en zijn negentiende-eeuwse restauraties (Biekorf, 1988, 2, p. 138-145).

RO TSAERT J., Van Herenhuis tot Spellewertschool. Het Hof Bladelin (BO, XI, 1971, p. 43-89).

VIOE (gebouwfiche): ID 29518

VIOE (straatfiche): ID 4376

Hof De Gros

Afdeling ROHM West-Vlaanderen, Cel Monumenten en Landschappen, archief, doss. 770.

SAB, Bouwvergunningen, nr. 65/1883, nr. 94/1883.

BEERNAERT B., Open ..., 1989.

BEERNAERT B., Open ..., 1999, p. 105-111.

DEVLIEGHER L., De huizen ..., 1975, p. 343-344.

VIOE (gebouwfiche): ID 29687

VIOE (gebouwfiche koetshuis): ID 29688

VIOE (straatfiche): ID 4396

Hof van Miraumont

BEERNAERT B., Open ..., 1989.

BEERNAERT B., Open ..., 1993.

DEVLIEGHER L., De huizen ..., 1975, p. 343.

VAN BELLE J.L., Signes ..., 1994, nr. 47, p. 18, 51, 158, 622.

VIOE (gebouwfiche): ID 29686

VIOE (straatfiche): ID 4396

Het Zijden Hoofcleet

SAB, Bouwvergunningen, nr. 202/1961.

DEVLIEGHER L., De huizen ..., 1975, p. 242

VIOE (gebouwfiche): ID 29519

Naaldenstraat 17

DMS, Nota, 29 mei 1990.

SAB, Bouwvergunningen, nr. 16/1894.

DEVLIEGHER L., De huizen ..., 1975, p. 237.

VIOE (gebouwfiche): ID 29517

102 Breedhuis, voormalig ambachtshuis van de Schrijnwerkers en Timmerlieden

Steenstraat 38

Diephuis, voormalig ambachtshuis van de Schoenmakers

Huis Steenstraat 40

Evaluatie

Cultuur- en architectuurhistorisch interessant ensemble omwille van de historische socio-culturele waarde van deze twee prestigieuze gildenhuisen langs de oude landweg tussen Oudenburg en Aardenburg. Opvallende voorgevels, die van de Schoenmakers (40) in baksteen (1527-28). Die van de Schrijnwerkers en Timmerlieden in blauwe hardsteen (38) in een voor Brugge ongewone classicistische stijl (1763) uitgevoerd naar het ontwerp van meester-timmerman Emmanuel Van Speybrouck (één van de zeldzame namen van 18de-eeuwse Brugse bouwmeesters die bewaard zijn en die ook de gevel van de kerk van de voormalige Duinenabdij, thans Grootseminarie heeft uitgetekend).

De minder prestigieuze achtergevels van deze huizen bezitten zijn nog steeds voldoende beeldbepalende kwaliteit om het zicht op deze gevels te vrijwaren ook al waren hun binnenplaatsen aanvankelijk aan het zicht onttrokken door koetshuizen en achterhuizen (intussen afgebroken en vervangen door een weinig inspirerende tuinaanleg en straatmuur).

Behoud

- van de historische rooilijn (die samen valt met de eigentijdse straatmuur)

- van het zicht op de historische achtergevels

Versterking van het beeldbepalend uitzicht

- die de ruimte eerder verbreedt en verruimt dan versmalt en verhoogt wat nu het geval is

Historiek

De Steenstraat was waarschijnlijk de belangrijkste handelsweg van Brugge over land tussen Oudenburg en Aardenburg, met een zeer oude bewoning (er zijn heel weinig sporen van de Romeinse periode terug gevonden). Dit woonblok is in 1560 (kaart van Jacob van Deventer) nog volledig dichtgebouwd langs de drie zijden, de Steenstraat, de Zilverstraat en de Korte Zilverstraat. Gezien de aanwezigheid van een zeer grote achterpoort in de omheiningsmuur in de Zilverstraat op de kaart van Marcus Gerards (1562) zijn de achterhuizen van de Steenstraat de koetshuizen in de Zilverstraat.

In 1763 bouw van een nieuwe lijstgevel in natuursteen voor de drie oude gotische panden van 38. Afbraak van de koetshuizen in 1865 (tegelijk illustratie van de evolutie van een dicht opeengesloten 'beveiligd' stadsweeftel naar een meer open bebouwing). Restauratie door Louis Delacenserie in 1892-93. Sloop van de oude binnenindeling achter beide gevels (1980-85).

Literatuur:

Breedhuis, voormalig ambachtshuis van de Schrijnwerkers en Timmerlieden

DMS, Nota, 25 augustus 1998.

DEVLIEGHER L., De huizen ..., 1975, p. 389.

ESTHER J., Bouwgeschiedenis en architectuur van de schoenmakers en timmerlieden (De Brugse Schoenmakers en Timmerlieden. De Ambachten en hun Huizen (14-20ste eeuw) (o.l.v. A. Vandewalle), Brugge, 1985, p. 32-41.

VAN BELLE J.L., Signes ..., 1994, nr. 318, p. 56, 158, 670; nr. 433, p. 22, 58, 157-158.

VIOE (gebouwfiche): ID 29812 (38); ID 29813 (40)

VIOE (straatfiche): ID 4408

Diephuis, voormalig ambachtshuis van de Schoenmakers

Afdeling ROHM West-Vlaanderen, M& L, archief, doss. 202/4455.

DMS, Nota, 25 augustus 1998

SAB, Bouwvergunningen, nrs. 19 en 20/1861, nr. 346/1981.

CONSTANDT L. (ed.), Stenen ..., 1988, p. 112-113.

DEVLIEGHER L., De huizen ..., 1975, p. 389.

ESTHER J., Bouwgeschiedenis en architectuur van de schoenmakers en timmerlieden (De Brugse Schoenmakers en Timmerlieden. De Ambachten en hun Huizen (14-20ste eeuw) (o.l.v. A. Vandewalle), Brugge, 1985, p. 25-62.

202 Hotel Ruzette

Cultuurhistorisch unieke vrijstaande stadsvilla, gebouwd op het einde van de 18de eeuw (op een oudere kern, waarvan de kelders bewaard zijn gebleven) te midden van een zeer grote siertuin. In de 19de en de 20ste eeuw herhaaldelijk gerenoveerd en uitgebreid onder meer met een neoclassicistische gevel met zuilenportiek (1874), en omsloten door een halfhoge muur met pilasters en vaasbekroning (1912) met daarachter leibomen langsheen de Koningsstraat en het Sint-Maartensplein. Stadslandschappelijk waardevol gezicht vooral vanop het Sint-Maartensplein, dat destijds beplant was met linden, naast de barokke imponerende Sint-Walburgakerk (1619-1642).

203 WVEM

(West-Vlaamsche Elektriciteitsmaatschappij)

Hoogstraat 37 en 41

Verversdijk 6 en 12

Evaluatie

Cultuur- en sociaalhistorisch bijzonder waardevol bouwblok, sinds de 13de eeuw bewoond vooral door lakenhandelaars, kruidenhandelaars, apothekers en medici ('droge' beroepen in de hoger gelegen Hoogstraat) en door lakenververs, een badhuisuitbater en brouwers ('natte' beroepen op de lager gelegen Verversdijk langs de Rei). Deze panden illustreren 700 jaar socio-economische geschiedenis van één van de oudste buurten van de stad.

Behalve een boeiende individuele bedrijfs- en bouwgeschiedenis (onder meer waardevolle 15de-eeuwse constructieve elementen in Verversdijk 12) bezitten deze panden met hun bijhorende tuinen een grote historische 'ensemblewaarde' door hun onderlinge relatie van voor-, achterhuizen rond de centrale binnenplaats, en - zij het in mindere mate - met de huizen in het achterstraatje (Kandelaarstraat).

Het bouwblok heeft geen diepgaande veranderingen ondergaan, zodat dit een uitzonderlijk geheel is (Hoogstraat 41 is nog steeds verbonden met de Kandelaarsstraat via de tuin, en met de Rei via de binnenplaats en de toegangspoort in Verversdijk 9).

Behoud

- van de binnenruimte als collectieve open ruimte tussen Verversdijk, Hoogstraat en Kandelaarsstraat, waarop de verschillende privétuinen uitkomen
- van het zicht op de historische achtergevels

Historiek

- grondniveau

Het bouwblok tussen de Verversdijk, de Hoogstraat, de Boomgaardstraat en de Kandelaarstraat ligt nog net binnen de eerste stadsomwalling en telt een 30-tal panden. De oudste relicten dateren van na 1200, toen de gronden langs de Verversdijk opgehoogd zijn met het oog op bebouwing. Voorheen waren deze te drassig en te laag gelegen naast de Rei. Precies de overvloed aan water had de lakenververs aangetrokken, vlakbij maar buiten de dichte stedelijke bebouwing, zodat het door de ververijen vervuilde water geen bron van ergernis kon zijn voor andere stedelingen. De hoger gelegen zandruggen langs de Hoogstraat en de Boomgaardstraat waren reeds eerder bebouwd.

- bewoning en bedrijfscultuur

De naam 'Verversdijk' bestond reeds in de 13de eeuw (oudste vermelding van bewoning door blauwververs dateert van de 14de eeuw). De lakenververs werkten voor de Engelse en Schotse wol- en lakenhandelaars, die hier in de buurt woonden. Het blauwverven vereiste veel ruimte (kuipen), en dus grote panden waarbij werk- en woonhuis aan elkaar gekoppeld werden, gezien het ononderbroken arbeidsproces. Zowel Verversdijk 6 (De Roosen Hoedt), 10/11 en 12/13/14 (Den Hert), als 15 (Sint-Andries Cruyse) waren eens ververijen. De meekrap gebruikt voor het roodverven werd opgeslagen in 'meehusen', de turf voor de verwarming van het water van de ververij in 'turfhuusen' (turf maar waarschijnlijk ook meekrap werd per schip aangevoerd langs de Rei vanuit het natte 'zeeland'). Terwijl deze 'huusen' voor de opslag dienden, verschafte de binnenplaats de noodzakelijke ruimte voor al deze activiteiten.

De Kandelaarstraat heette in de 14de eeuw Stooftstraat: hier waren van oudsher een paar badhuizen gevestigd. In 1541 richtte priester-humanist, auteur vd 'Annales Flandriae' en vader van de Vlaamse Geschiedschrijving, Jacob De Meyere, een 'stove' of badhuis in in Verversdijk 12 – in dit geval niet op te vatten als bordeel!

Tussen de 17de en de 20ste eeuw woonden hier heel wat kruideniers-apothekers (Hoogstraat 37 en 39) en in de 19de en de 20ste eeuw brouwers (Verversdijk 12 en Hoogstraat 41) naast medici-chirurgijnen, die meestal in het Sint-Janshospitaal werkten. Dat lijkt erop te wijzen dat de 'mehuusen' in kruidenopslagplaatsen waren veranderd, zoals ook de verfateliers bijna naadloos van functie waren overgegaan in badhuizen of brouwerijen

- Door de grootte van deze gebouwen woonden hier ook regelmatig juristen, hogere ambtenaren, architecten en waarschijnlijk ook korte tijd Simon Stevin (Hoogstraat 37). Tot enkele decennia geleden was in Verversdijk 12 een kleuterschool gehuisvest.

- voor- en achteraanzicht van de architectuur

De drukke bedrijvigheid van deze buurt bracht een permanente opeenvolging van verenigingen en scheidingen van de verschillende panden mee. Lange tijd bleef de oorspronkelijke indeling van de panden behouden achter een nieuwe gevel, bv. Verversdijk 12 (barokke trapgevel ca. 1655, 'kunstig hersteld' in 1997), Hoogstraat 41 (laatclassicistisch stijl met poortgebouw 1846), Verversdijk 6 (neoclassicistische stijl 1855). In 1992 werden de huizen langs de Verversdijk mee opgenomen in het beschermde stadsgezicht langs de Sint-Annarei.

- tuin en binnenruimte

Midden 16de eeuw liep er nog een kleine gracht tussen de tuinen van de Hoogstraat en die van de Verversdijk, terwijl in de tuin van de Hoogstraat 41 in 1956 nog een standbeeld (1853) stond van een vrouw met pijl en boog (gericht op het hoekprieeltje achter Verversdijk 9. Bij de uitbreiding van de parkeerruimte (1984) op de binnenplaats verhuisde het beeld naar de tuin achter Verversdijk 6.

Literatuur

Hoogstraat 41

SAB, Bouwvergunningen, nr. 102/1846.

BEERNAERT, B., SCHOTTE, B., Over de koe, ... zes huizen, zes verhalen, 2000, p. 58-68, 102.

BEERNAERT B., e.a., Van ververs, edellieden en apothekers... tot de West-Vlaamsche Elektriciteitsmaatschappij. Zeshonderd jaar wonen, leven en werken aan de Verversdijk en de Hoogstraat, Brugge, 1998, p. 135-153.

DEVLIEGHER L., De huizen ..., 1975, p. 135.

VIOE (gebouwfiche): ID 29354

Hoogstraat 39

BEERNAERT, B., SCHOTTE, B., Over de koe, ... zes huizen, zes verhalen, 2000, p. 69-80, 103.

Hoogstraat 37

BEERNAERT, B., SCHOTTE, B., Over de koe, ... zes huizen, zes verhalen, 2000, p. 81-100, 104.

Verversdijk 12

DMS, Nota, 19 maart 1998.

DOW, Bouwvergunningen, nr. 938/1995.

BEERNAERT & B., SCHOTTE, B., Over de koe, ... zes huizen, zes verhalen, 2000, p. 18-39, 102.

BEERNAERT B., e.a., Van Ververs ..., 1998, p. 1-37.

DEVLIEGHER L., De huizen ..., 1975, p. 403.

VIOE (gebouwfiche): ID 29865

Verversdijk 6

Afdeling ROHM West-Vlaanderen, Cel M&L, archief, doss. DW002027.

SAB, Bouwvergunningen, nr. 225/1855.

BEERNAERT, B., SCHOTTE, B., ..., Over de koe, ... zes huizen, zes verhalen, 2000, p. 46-57, 103

BEERNAERT B., e.a., Van ververs, edellieden en apothekers ... tot de West-Vlaamsche Elektriciteitsmaatschappij. Zeshonderd jaar wonen, leven en werken aan de Verversdijk en de Hoogstraat, Brugge, 1998, p. 56-63.

DEVLIEGHER L., De huizen ..., 1975, p. 402.

VIOE (gebouwfiche): ID 29862

Kandelaarstraat 6

BEERNAERT, B., SCHOTTE, B., ..., Over de koe, ... zes huizen, zes verhalen, 2000, p. 40-45, 104

301 HOWEST / Voormalige Rijksnormaalschool

Sint-Jorisstraat 69-71

Voormalig Theresianenklooster / Majoor Weylerkazerne / "Gebroeders Van Raemdonckvleugel"

Hugo Losschaertstraat 3 (voormalig klooster, later kazerne, school)

Midden- en Oefenschool / Voormalige "Gebroeders Evrardvleugel"

Hugo Losschaertstraat 5 (uitbreiding kazerne, later school)

Evaluatie

Nagenoeg de helft van dit bouwblok wordt ingenomen door de voormalige Rijksnormaalschool, een indrukwekkend neogotisch ensemble (1879-1883) van Louis Delacenserie, te situeren langs de Sint-Joris- en de Klaverstraat. Net als in een gotisch kloostercomplex werden ook hier binnenhoven aangebracht, met dit verschil dat ze naar vorm en functie vrij geïnterpreteerd werden: de eerste trapezoïdale binnenplaats was als 'speelplaats' opgevat, de tweede is slechts gedeeltelijk omsloten en geeft nog steeds uit op de achterliggende gronden waar tot in 1870 de tuinen van het Oudhof van de boogschutters van de Sint-Jorisgilde lagen, waarvan de traptoren (1508) aan de straat nog het enige zichtbare relict is.

Grasperken met hier en daar een verspreide boom verbinden het hoofdgebouw met de verschillende vrijstaande neogotische bijgebouwen o.m. het zgn. 'kasteeltje' (achter de Kalkovenstraat), het poortgebouw in de Hugo Losschaertstraat (nr. 5), het poortgebouw en aanpalende lokalen in de Klaverstraat en de unieke turnzaal op de tweede binnenplaats (achter de Klaverstraat). Het geheel wordt thans gebruikt door de Hogeschool West-Vlaanderen.

Het gebouwencomplex langs de Hugo Losschaertstraat is interessant omwille van zijn complexe en diverse cultuur-, architectuur- en sociohistorische achtergrond. De basisstructuur van een deel van het eerste 17de-eeuwse kloosterpand van de Ongeschoeide Karmelietessen (Theresianen) is behouden, met pandgang, cellen, eetzaal, kapittelzaal, kloostertuin en kelders, terwijl het andere deel van het klooster sinds 1803 systematisch werd ingenomen eerst door het militair hospitaal, en sinds 1851 door de Majoor Weylerkazerne (opgehoogd met een extra verdieping in 1852). Het rechtse bouwblok in interbellumstijl, de Gebroeders Evrardvleugel, was de laatste uitbreiding van deze kazerne (1924, gerenoveerd in 1985), is thans in gebruik als middenschool.

Terwijl de oorspronkelijke kloosterkerk (1681-84) in de Ezelstraat, de huidige Jozef Ryelandtzaal, werd gerestaureerd in 1985 en herbestemd tot concertzaal, wacht het kloosterpand zelf nog op een aangepaste herbestemming.

Dringende herbestemming

- van het voormalige kloosterpand / Majoor Weylerkazerne

Groenaanleg

- van de kloosterpandhof en de ruimte rond het voormalige klooster

Behoud

- van de open ruimte met versterking van de groenaanleg op de site van HOWEST

Historiek

HOWEST / Voormalige Rijksnormaalschool

De Sint-Jorisgilde was opgericht op het einde van de 13de of het begin van de 14de eeuw om de stad te verdedigen. Haar oefenterrein, een lang rechthoekig stuk grond, lag hier haaks op de Schuttersstraat. De militaire functie van de gilde verdween op het einde van de 14de eeuw toen deze taak werd overgenomen door staande legers. De Sint-Jorisgilde zelf evolueerde tot een ontspanningsvereniging. Ze werd slachtoffer van het eigen succes, wat leidde tot haar opsplitsing in een 'Oud' (nr. 69-71) en een 'Jong' Hof (nr. 33-35). In 1768 werden beide verenigingen herenigd, maar in 1872 ontbonden en overgedragen aan de stad. Deze gaf in 1879-1883 toelating op de plaats van het 'Oud' Hof een Rijksnormaalschool te bouwen (met voorziene doch nooit uitgevoerde integratie en restauratie van de oude traptoren van 1508, waarvan de restauratie in september 2009 is voltooid). Thans is hier de afdeling Onderwijs - lerarenopleiding - en Psychologie gehuisvest van de Hogeschool West-Vlaanderen (HOWEST).

Voormalig Theresianenklooster / Majoor Weylerkazerne met "Gebroeders Van Raemdonckvleugel"

Midden- en Oefenschool / Voormalige "Gebroeders Evrardvleugel"

Bijzonder is de opeenvolgende bezetting van de kloostergebouwen (1668) eerst gebouwd en bewoond door de Ongeschoeide Karmelieten of Theresianen (tot 1783), nadien door de Apostolinnen (1788-1796), dan door de Franse Militaire overheid die er een militair hospitaal in onderbracht (1804), gevolgd door de Nederlandse en door de Belgische Militaire overheid die er een infanteriekazerne van maakte, de Majoor Weylerkazerne (1850). Na de afbraak van een deel van de oude kloostergebouwen in 1868-1881, volgde in 1924 een nieuw bouwblok in interbellumstijl, de 'Gebroeders Evrardvleugel'. Daarop kreeg de kazerne in het oude kloostergebouw de naam 'Gebroeders Van Raemdonckvleugel' (1932). Tijdens de Tweede Wereldoorlog logeerden hier beurtelings Duitse en Engelse soldaten, waarvan de laatsten de kerk renoveerden in 1945 (de kloosterkerk was gebruikt voor de Protestantse en de Anglikaanse eredienst vanaf 1817-1820). Het herdenkingsmonument 'Pro Patria' van Octave Rotsaert - afkomstig van de voormalige Rijksmidschool in de Boomgaardstraat (het oude jezuïetencollege) - werd in 1993 verplaatst naar de ingang van de speelplaats in de Hugo Losschaertstraat.

In 1958 werd de administratie van de provincie gehuisvest in het interbellumgebouw, de 'Gebroeders Evrardvleugel', waar in 1972 een deel als Middenschool (horend bij de Rijksnormaalschool in de Schuttersstraat) in gebruik werd genomen. Het oude kloostergebouw, de 'Gebroeders Van Raemdonckvleugel' werd afgestaan aan het Fonds voor Openbare Schoolgebouwen, departement Openbare Werken in 1967: intussen zijn deze historische (opgehoogde) kloostergebouwen privébezit van een vastgoedspeculant die het geheel tot hotel wilde/wil verbouwen.

Literatuur

HOWEST/ Voormalige Rijksnormaalschool

Afdeling ROHM West-Vlaanderen, Cel M&L, Archief, doss. 0004/W en 582.
BEERNAERT B., Open..., 1990, nr. 14.
BEERNAERT B., Open..., 2000, p. 131-134.
DEVLIEGHER L., De huizen..., 1975, p. 354-355.
RYCKAERT, M., Historische stedenatlas Brugge, 1989, p. 166-167.
STROOBANTS J., De Rijksnormaalschool te Brugge (M&L, XI, 1992, nr. 4, p. 50-53).
VANHOUDRYVE A., Het Oudhof in de Vlamingstraat (Brugge die scone, XX, 1999, nr. 4, p. 51).

VIOE (gebouwfiche): ID 82824

VIOE (straatfiche): ID 11876

Voormalig Theresianenklooster / Majoor Weylerkazerne met "Gebroeders Van Raemdonckvleugel"

Midden- en Oefenschool / Voormalige "Gebroeders Evrardvleugel"

Afdeling ROHM West-Vlaanderen, Cel M&L, Archief, doss. DW000238.
DMS, Nota, 15 februari 2001.
BEERNAERT B., Open Monumentendag Vlaanderen. Zorg & zin voor kleur, Brugge, 1996, p. 26-27.
BRAECKMAN, V., Kloostertuinen te Brugge, proefschrift 1989-1990, p. 111-115.
BRUYNSEAEDE R., Krijgsgasthuizen..., deel 3/5 (Brugse gidsenkroniek, XXXV, 2002, p. 90-106, 130-144).
ESTHER J, A. Vandendorpe, Restaureren-renoveren, Brugge, 1994, p. 161-163.
JACOBS M., Zij, die vielen als helden, 2, 1996, p. 54.
Les Carmélites à Bruges (1626-1962), Brugge, 1960.
HOEMAN R., Anglicaanse kerk St.-Mary's church (Brugge die scone, V, 1983, nr. 2, p. 7).

ROTTAERT J., Op wandel ..., 1984, p. 185-203.

VIOE (gebouwfiche klooster): ID 82529

VIOE (gebouwfiche school): ID 82648

VIOE (straatfiche): ID 11881

303 Klooster van de Ongeschoeide Karmelitessen (Theresianen)

Schuttersstraat 3

Evaluatie

Merkwaardig cultuur-, en tuinhistorisch 19de-eeuws slotklooster (1833) met neogotische kapel (1877) langs de straat, op de plaats van een ouder complex (de 16de-eeuwse 'Latijnse Schole'), opgetrokken rond een sober binnenhof met daarnaast een lager poortgebouw en een klein binnenhof dat toegang verschaft tot de zeer grote ommuurde tuin (1846) langs de Hugo Losschaertstraat.

De 19de-eeuwse 'stille' kloostertuin wordt door twee meer dan 100 jaar oude buxushagen in twee verdeeld, met vooraan een landschappelijke siertuin met hoge bomen - deels bescheiden Japans geïnspireerd - en met achteraan een gemengde moestuin met lage fruitboompjes, groente- en bloembedden. Het 19de-eeuws prieltje tegen de achterste tuinmuur werd geïntegreerd in de kloostertuin en kreeg als pendant in de hoek van de tuin een vroeg 20ste-eeuwse Lourdesgrot. Het geheel heeft de authentieke traditionele kloostersfeer behouden, waarbij tuin en gebouwen één spiritueel geheel vormen van devotiebeelden, symbolische planten en bloemen, naast het zuiver nutritieve karakter van groenten en vruchten voor de dagelijkse voeding van de slotzusters.

Bescherming

- van de kloostertuin (met het kloostergebouw) omwille van de wetenschappelijke waarde van de beplanting en de bijzondere cultuurhistorische waarde van de hele tuin in relatie tot het klooster

Behoud

- van de tuinmuren is essentieel (slotklooster!)

Historiek

Oorspronkelijk hadden de Ongeschoeide Karmelitessen hun kloosterkerk (1684) en klooster opgetrokken in de Ezelstraat (thans deels herbestemd als concertzaal, Louis Ryelandtzaal en deels leegstaande gebouwen in privébezit). Na hun verdrijving in 1783 hergroepeerden de zusters zich in 1815 en vestigden zich in 1833 in de Schuttersstraat in de voormalige "Latijnse Schole" van de Brugse humanist Jacob de Meyere (waar de vroegere eigenaar, abt Donche, stichter van de zusters van de H. Jozef Calasanz, van 1797 tot 1812 de relikwie van het H. Bloed had laten verbergen). Een oude stokerij werd verbouwd tot klooster (1833), nadien volgden de tuinmuur (1846) en de neogotische kapel (1877) die in 1990 werd gerenoveerd. Sinds 1950 drukken enkele ingetreden Japanse zusters hun stempel op de inrichting en de beplanting van de siertuin.

Literatuur

BILAEY, Th., Kloostertuinen in Brugge, KATHO: Hoger Instituut Verpleegkunde & Biotechnologie, Roeselare, 2003-2004, p. 55-59.

BRAECKMAN, V., Kloostertuinen te Brugge, 1989-1990, p. 36-40.

SAB, Bouwvergunningen, nr. 22/1865, nr. 44/1877.

Les Carmélites..., Brugge, 1960.

RYCKAERT, M., Historische Stedenatlas Brugge, p. 199.

VIOE (gebouwfiche): ID 82785

VIOE (straatfiche): ID 11875

304 Klooster van de Ongeschoeide Karmelieten (Discalsen)

Ezelstraat 28,

Woning en tuin Wodon

Sint-Jorisstraat 25 (tuiningang Azijnstraatje in de Ezelstraat)

Evaluatie

Cultuur-, architectuur- en tuinhistorisch waardevol geheel, dat bovendien zeer goed bewaard en onderhouden is, zowel de Karmelietenkerk in klassicerende barok (1688-91) als het 17de-eeuwse kloostercomplex opgetrokken rond twee kleine binnenhoven (17de-eeuwse trapgevel voor de 15de-16de eeuwse kern van het oude 'Hof Uytkerke').

Van de grote 17de-eeuwse tuin resteren de 17de-eeuwse ommuring (zuidzijde met steunberen), naast het 17de-eeuwse pesthuisje en de 17de-eeuwse Eliaskluis, achter een tweede laag ommuurde tuin. Enkele grotere bomen getuigen van de 19de-eeuwse tuinaanleg (vermoedelijk ook een 8-hoekig prieeltje), terwijl de vijver met daaromheen bamboestruiken recent werd aangelegd. Verder bezit de tuin heiligenbeelden en een calvarieberg, een. Uiteraard heeft deze zeer grote tuin nog steeds een recreatieve functie – een directe voor de religieuzen en bezoekers van dit meditatiecentrum en een indirecte voor de omwonenden.

De hoge 17de-eeuwse muur grenst nagenoeg volledig aan de tuin van de architectuurhistorisch waardevolle woning in de Sint-Jorisstraat 25 (een 19de-eeuwse samenvoeging van drie 16de-17de eeuwse huizen) - met tuiningang en een 19de-eeuws smeedijzeren tuinhek in het Azijnstraatje dat uitkomt op de Ezelstraat. Tegen de woning achteraan staat een 19de-eeuwse gevelserre met zicht op de tuin met 19de-eeuwse hoge bomen.

Aanpassing van de groenaanleg

- nieuwe groenaanplantingen dienen aan te sluiten bij de historische inrichting van de tuin, die opgedeeld is in twee zones: de nu sterk verwaarloosde moes- en siertuin met symbolische planten rond de kluis en het pesthuisje enerzijds en de vrij goed onderhouden meditatieve landschapstuin (niet te verwarren met een recreatieve landschapstuin) anderzijds. De lage scheimuur tussen beide tuinzones onderstreept dit wezenlijk verschil in spiritualiteit.

Aanpassing van het tuinconcept

- de tuinzone met garages, parkeer- en werkterrein achteraan de tuin kan evenals de parkeerzone vlak bij de vijver voorwerp uitmaken van een meer functioneel en aangepast concept dat aansluit bij de grote landschapstuin (waarin ook het '19de- eeuwse prieeltje' – thans in gebruik als berghok – terug een aangepaste functie krijgt).

Historiek

De Ongeschoeide Karmelieten of Discalsen betrokken in 1633 "Het Hof van Uytkerke", een 15de-16de-eeuwse adellijke woning met grote tuin op de hoek van de Ezelstraat en de Jan Boninstraat. Van in het begin verzorgden de paters de pestlijders vanuit het 'Coolhof', een verdwenen straatje achteraan in de tuin, van waaruit de paters de pestlijders gingen opzoeken en verzorgen (1632-37). Het 'Hof' werd systematisch uitgebreid rond twee kloosterhoven met daaromheen een nieuwe onderkelderde tuinvleugel met ziekenzaal (1667-68), de kerk in klassicerende barokstijl (1688-91), de nieuwe (nog bestaande) refertvleugel (1723), enz. Na de verdrijving van de paters in 1797, duurde het tot 1832 voor de paters een doorstart namen. In 1913 werd de kerk verbreed met 2 zijbeuken. Vrij recent werd het kloostercomplex grondig gerestaureerd en gerenoveerd (1994-96 en 2000-02).

Literatuur

Ezelstraat 28

Afdeling ROHW West-Vlaanderen, M & L, Archief, doss. DW000290 en DW000460.
SAB, Bouwvergunningen, nr. 132/1913.
BEERNAERT B., Open..., 1989, nr. 26.
BEERNAERT B., Open Monumentendag Vlaanderen. 17de-eeuwse architectuur in de binnenstad, Brugge, 1993, nr. 4.
BEERNAERT B., Open Monumentendag Vlaanderen. Monumenten en Tijd, Brugge, 2000, p. 36-43.
BRAECKMAN, V., Kloostertuinen te Brugge, 1989-1990, p. 41-45.
DE GROOTE S., Het klooster en de kerk van de ongeschoeide karmelieten te Brugge. Een architectuurhistorische studie, onuitgegeven licentiaatverhandeling, KUL, 2001.
DEVLIEGHER L., De huizen..., 1975, p. 75.
RO TSAERT J., De Karmelieten van de Theresiaanse hervorming of karmelieten Discalsen te Brugge (BO, XXII,

1982, nr. 1, p. 5-44).
VIOE (gebouwfiche): ID 82583
VIOE (straatfiche): ID 11859
VROMMAN F., Kunstwerken in de Brugse kerken en kapellen, Brugge, 1986, p. 199-211.
RYCKAERT, M. Historische Stedenatlas Brugge, 1991, p. 199.

Sint-Jorisstraat 25

SAB, Bouwvergunningen, nr. 78/1852.
DMS, Nota, mei 1984.
DEVLIEGHER L., De huizen..., 1975, p. 351-352.
VIOE (gebouwfiche): ID 82803

401 Binnengebied Baliestraat

Baliestraat 84 en achterliggende gronden

Evaluatie

Een gedeelte van het bouwblok is een uitzonderlijk waardevol en uniek landschappelijk gebied met half ruraal - half industrieel-archeologische kenmerken, bestaande uit parallel lopende grachtjes die sinds de 17de eeuw loodrecht op de Baliestraat parallel met de Kleine Nieuwstraat lopen. Deze grachtjes hoorden bij de bleekweiden van de omliggende aanvankelijk ambachtelijke, later industriële wasserijen.

Botanisch is dit landschap vermoedelijk terug te voeren tot een veel ouder landschap, dat kenmerkend was voor de drassige laag gelegen weidegronden met typische flora en fauna tussen de Langerei en het zuidelijk deel van de Baliestraat.

Bescherming

- van het natte zuidelijk deel van dit half ruraal - half industrieel-archeologisch landschap op basis van de wetenschappelijke waarde met uitzonderlijke botanische kwaliteiten die vermoedelijk terug gaan op het pre-stedelijk landschap (pollenonderzoek?)

Ontsluiting

- als beschermde openbare 'stilte'zone, zodat de natuurlijke flora en fauna niet worden verstoord

Historiek

In de 16de eeuw hoofdzakelijk weidegrond met twee verspreide plassen en enkele bomen.

Ten noorden van deze zone lag een grote ommuurde tuin met kleine moestuintjes en fruitbomen. In de 17de, 18de en 19de eeuw werd het hele gebied doorsneden door grachten die in het noordelijk deel haaks op de Calvariebergstraat stonden en in het zuidelijk deel nog steeds haaks op de Baliestraat staan.

Literatuur

SAB, Bouwvergunningen, nr. 406/1923, nr. 563/1924

VIOE (straatfiche): ID 11892

VIOE (gebiedfiche): ID 2090

402 Binnenblok

Julius en Maurits Sabbestraat 42 - Langerei 66-67

Evaluatie

Cultuurhistorisch interessant binnengebied, waarvan het 16de eeuwse grachtenpatroon nog terug te vinden is in de perceelsafbakening van enkele grote tuinen tussen de Langerei en de J.&M. Sabbestraat (aangelegd in 1908 na de hoogdagen van de bleekweiden die het uitzicht van dit binnengebied bepaalden tussen de 17de en de 20ste eeuw).

In de meer noordelijk gelegen Hof De Jonghe (aangelegd in 1980 met zijn boomgaardweide, schapen en drinkpoel), werd op respectvolle wijze een openbaar park aangelegd. Een aarden pad in het tussengebied verbindt de J.&M. Sabbestraat met de Langerei via Hof De Jonghe. De grote zuidelijk aangrenzende tuin hoort bij de half vrijstaande artdeco stadsvilla (1930) in de J. & M. Sabbestraat 42 (beschermd monument, incl. de tuin), en is toegankelijk vanaf de straat via een smeedijzeren hek (1900). Het kleinere artdecodeel van deze tuin sluit aan bij de woning, het grotere landschappelijke deel grenst achteraan aan de nog jonge tuin van de Langerei 66-67 (ontwerp van Paul De Roose).

Verbinding op langere termijn

- van deze landelijke boomgaard met een langer 'stil' traject dat min of meer parallel loopt met de hoofdwegen aan weerszijden van dit binnengebied.

Uitbreiding op langere termijn.

- van dit type landelijke boomgaard met meerdere 'stille' boomgaarden in de buitenwijken van de stad zodat een ring van 'stilteplekken' ontstaat, die met elkaar verbonden zijn via 'stille' aarden wegen, parallel aan de drukke verkeerswegen rond Brugge.

Historiek

De 16de-eeuwse weiden zijn in de 17de eeuw veranderd in bleekmeersen die tot het einde van de 19de eeuw het landschap hebben bepaald. In de aanpalende straten hebben zich in de loop van de 19de en de 20ste eeuw verschillende kleine bedrijven gevestigd (een mouterij, een papierfabriek, een marmerij en een leerlooierij-wolwasserij). De aanleg van de Julius en Maurits Sabbestraat (vanaf 1908) door dit gebied lag aan de basis van de bouw van nieuwe arbeiderswoningen en een enkele directeurswoning. De Langerei was daarentegen minstens van in de 16de eeuw bewoond.

Literatuur

Hof De Jonghe

BEERNAERT, B., & CARDINAEL, P., De verborgen geschiedenis van de stadsparken, 2006, p. 40-42.

VIOE (gebiedfiche): ID 2090

Jules en Maurits Sabbestraat 42

SAB, Bouwvergunningen, nr. 327/1930

VIOE (gebouwfiche): ID 82944

Langerei 66.

BEERNAERT, B., Open Monumentendag, 2002, p. 17.

Langerei 68

SAB, Bouwvergunningen, nr. 363/1976.

DEVLIEGHER L., De huizen..., 1975, p. 200.

VIOE (gebouwfiche): ID 82988

403 Dominicanessenklooster

Vlamingdam 34

Evaluatie

Cultuur-, tuin- en architectuurhistorisch waardevol ensemble, resultaat van diverse ingrepen – (deels 19de-, deels 20ste-eeuws) op de plaats van een oud landhuis met park 'Het Walleke'. De kapel (1867) van het 19de-eeuwse Dominicanessenklooster werd recent in een nieuw en stijlvol maar uiterst sober functioneel complex geïntegreerd (1992-94), waar naast het kloosterleven nu ook zorg wordt gedragen voor bejaarde zusters van de orde.

Opmerkelijk in deze architectuur is de sterke relatie tussen 'binnen-' en 'buitenwereld' wat onder meer weerspiegeld wordt in de twee ronde tuinpaviljoenen in glas. De vroegere nuttuin - intussen tot een minimum herleid - is geïntegreerd in de geometrische perken van de nieuwe tuin, die aansluit op de weide met oude fruitbomen, die omzoomd is met oude tuinmuren met devotionele beeldengroepen langs de noordzijde en een nieuwe stijlvolle houten bergruimte langs de zuidmuur.

'Revitalisatie'

- van de boomgaard, zo mogelijk ook van de moestuin (door jonge actieve bewoners van het nieuwe rust- en verzorgingstehuis?)

Ontsluiting

- van deze 'stilte'plek met aansluiting op een ring van stille paden rondom de Brugse binnenstad (zie andere 'stilte'plekken)

Historiek

In 1578 hadden enkele Dominicanessen die in Assebroek 'Engelendale I' hadden opgetrokken, een nieuw klooster gesticht in de Jakobinessenstraat, Engelendale II. Na de opheffing van dit klooster in 1783, hadden de zusters zich gehegroepeerd en op dezelfde plek het Sint-Dominicusgesticht voor zwakzinnigen (1834-46) gesticht. Omdat sommige zusters echter een 'slotleven' verkozen, werd uitgeweken naar de Vlamingdam, waar Engelendale III werd ingewijd in 1867. Uitzonderd de kapel werd dit klooster gesloopt in 1992-94 en vervangen door een nieuwbouw (naar ontwerp van Gino Debruyne). Er wordt overwogen om het geheel in de toekomst te integreren in een nieuw rust-en verzorgingstehuis van de CM.

Literatuur

BEERNAERT, Open Monumentendag, 2000, p. 145-151.

BILAEY, Th., Kloostertuinen in Brugge, KATHO: Hoger Instituut Verpleegkunde & Biotechnologie, Roeselare, 2003-2004, p. 39-44.

BRAECKMAN, V., Kloostertuinen te Brugge, 1989-1990, p. 32-35.

RYCKAERT, M., Historische Stedenatlas Brugge, 1991, p. 183.

VIOE (gebouwfiche): ID 82832

VIOE (straatfiche): ID 11879

VIOE (gebiedfiche): ID 2089

404 Baron Ruzettepark

Tussen Vlotkom, Komvest, Walweinstraat en Ijzerstraat

Evaluatie

Historisch waardevol park dat aan de basis ligt van het behoud en de groene ontwikkeling van de binnenstad: onder koninklijke druk werd deze zone het eindpunt en het keerpunt in de toenmalige gemeentepolitiek om de stadswallen te ontmantelen. Het park werd begin 20ste eeuw aangelegd op de plaats van de gedempte binnen- en buitengracht aan de oever van de Vlotkom, een verbreding van het kanaal Gent-Oostende (dat in 1618-23 was uitgegraven in de Ieperlee, een oude zeegeul tussen Brugge en Oostende). Niettegenstaande zijn beperkte omvang en begroeiing, vormt het een kleine maar efficiënte groene buffer tussen stad en havengebied – zowel op visueel vlak als wat lokale groenvoorziening betreft.

Revitalisatie van de groenaanleg

- van het gehele park, dat bedoeld was als een buffer tussen aan de ene kant de stad en zijn bewoners en aan de andere kant de nieuwe haven en haar industriële uitbreiding

Historiek

De beslissing van de gemeenteraad (1848) om de vesten te heraanleggen in functie van een 'promenade' leidde tot de aanleg van de Gentpoortvest (1854), de Boeverievest (1879), de Smedenvest (1885). De plannen voor de bouw van de nieuwe Brugse Zeehaven (Zeebrugge), de uitbreiding van de binnenhaven met het Groot en Klein Handelsdok, de bouw van de sluis tussen deze nieuwe haven en het kanaal Gent-Oostende en de aanleg van de Vlotkom naast de bestaande Handelskom, voedden de verwachting van nieuwe economische bedrijvigheid in deze zone en dus van stadsuitbreiding: om aan deze verwachting te voldoen werden de vesten tussen de Ezelpoort en de Dampoort gedempt (1899), ervan uitgaande dat het nieuwe Stübbenkwartier hierdoor beter zou aansluiten op de oude stad en meer bouwgrond werd gecreëerd. Het werd een hoogst controversiële ingreep, waardoor de stadsomwalling werd onderbroken .

Literatuur

BEERNAERT, B., CARDINAEL, P., De verborgen geschiedenis van de stadsparken, 2006, p. 23, 26.

BECUWE, M., BEERNAERT, B., CARDINAEL, P., De vesten anders bekeken. Een groene wandeling rond Brugge, 2009.

RAU J., Een onbekend stukje Brugge: de Komvest (Brugge die Scone, XI, 1989, nr. 4, p. 12-15).

RYCKAERT, M., Historische Stedenatlas Brugge, 1991, p. 150-153.

VIOE (straatfiche): ID 11900

VIOE (gebiedfiche Kristus Koning): ID 1849

VIOE (gebiedfiche Dampoortcomplex, Handelskom, Gistfabriek): ID 2098

501 Grootseminarie / Voormalige Duinenabdij

Potterierei 74, verder doorlopend tot de Oliebaan en de Peterseliestraat

502 Onze-Lieve-Vrouw Ter Potterie

Potterierei 78, verder doorlopend naar de Peterseliestraat 21

Evaluatie

Uitzonderlijk groot en goed bewaard complex met hoge cultuur- en architectuurhistorische waarde, tevens de grootste abdij in West-Vlaanderen tijdens de contrareformatie, aanvankelijk in gebruik als tweede Duinenabdij (1628-42) van de cisterciënzers, later als bisschoppelijk Grootseminarie (1847). Hoogst merkwaardig contrast tussen het uitzicht langs de voorzijde aan de Potterierei en het uitzicht langs de achterzijde aan de Peterseliestraat. Het vooraanzicht wordt gekenmerkt door een sterk 'stadsgezicht' door de hoge bomen van de ommuurde landschappelijke tuin naast de classicistische abdijkerk (1775-88 naar ontwerp van meester-timmerman Emmanuel Van Speybrouck), het achteraanzicht door een sterk 'dorpsgezicht' door de uitgestrekte ommuurde boomgaardweiden met grazend vee, die van achter de kloostergebouwen doorlopen tot aan de Peterseliestraat aan de noordoostzijde en tot aan de Oliebaan aan de zuidzijde. Samen met de groene clusters van de omringende instellingen oefent het Grootseminarie een grote impact uit op de omgeving.

Naadloos sluit Onze-Lieve-Vrouw ter Potterie hierbij aan: ook hier gaat het om een uitzonderlijk cultuur-, architectuur- en sociohistorisch waardevol geheel, bestaande uit de voormalige 13de-eeuwse ziekenzaal (thans museum), een deel van de 15de- en 16de-eeuwse kloostergebouwen, de middenbeuk van de gotische kerk (1359), de Mariakapel (1623-25), en de neogotische Sint-Idesbaldgrafkapel (1912). Merkwaardig en uniek is de ononderbroken traditie van acht eeuwen deels stedelijke, deels religieus geïnspireerde bejaarden-, zieken- en armenzorg – thans ondergebracht in de 19de- 20ste- en eerstdaags 21ste- eeuwse gebouwen, met achteraan uitzicht op een kleine siertuin (destijds moes- en siertuin), maar ook op de boomgaardweiden van het Grootseminarie.

Uitbreiding van de bescherming van het Grootseminarie

- met de ommuurde weiden en boomgaard tot aan de Oliebaan en de Peterseliestraat (muren inbegrepen)

Ontsluiting

- van dit zeer ruime 'stille'gebied door aansluiting op een ring van stille paden rondom de Brugse binnenstad (zie andere 'stille'plekken)

Historiek

Grootseminarie / Voormalige Duinenabdij

Aankomst in 1623 van Cisterciënzermonniken van de abdij Ter Duinen in Koksijde (gesticht in 1128) in het refugehuis van Ter Doest aan de Potterierei (het voormalige "Duinhof " aan de Snaggardstraat was toen reeds verkocht aan de Cisterciënzerinnen van Spermalie, die reeds eerder verdreven waren uit de abdij van Sijsele).

Integratie van het oude refugehuis van Ter Doest in de nieuwe abdij opgetrokken rond twee pandhoven (1628-42). Oprichting van het gastenkwartier (1642-1796), bouw van de abdijkerk (1775-88), confiscatie (1796) en in gebruikname als militair hospitaal, militaire opslagruimte en stalling, nadien school (Ecole Centrale, Lycée Impérial) en depot voor nationale goederen. In 1814-1818 herbestemd als gereformeerde kerk, in 1818 opnieuw katholieke kerk.

In 1833 door de stad ter beschikking gesteld van het bisdom, dat er het "College Ter Duinen" vestigt, de voorloper van het Sint-Lodewijkcollege. Verdere uitbreiding in de loop van de 19de eeuw en sinds 1847 in gebruik als Grootseminarie.

Onze-Lieve-Vrouw Ter Potterie

Sinds 1276 (of vroeger) hospitaal, waar zieken, daklozen en pelgrims werden verzorgd aanvankelijk door lekezusters, maar vanaf 1283 door kloosterzusters onder toezicht van de stadsmagistraat. Systematische uitbreiding met driebeukige kerk (1359), klooster (ca. 1470 en 1529), voorhospitaal (1529) en Onze-Lieve-Vrouwekapel (1623-25). Sinds 1797 beheerd door de Commissie der Burgerlijke Godshuizen, thans OCMW. In de loop van de 19de, 20ste en 21ste eeuw herhaaldelijk gerestaureerd, gerenoveerd en uitgebreid.

Als pendant voor deze site functioneerde in het zuiden van de stad – eveneens aan de Reie - het 13de-eeuwse 'Sint-Janshospitaal' dat op een veel grotere schaal werd uitgebouwd.

Literatuur

Grootseminarie

Afdeling ROHM West-Vlaanderen, Cel M&L, archief, doss. DW000230.

SAB, Bouwvergunningen, nr. 321/1947, nr. 338/1948, nr. 520/1948, nr. 823/1949.

BEERNAERT B., Open..., 1991.

BEERNAERT B., Open..., 1995, p. 62-64.

BRAECKMAN, V., Kloostertuinen te Brugge, 1989-1990, p. 65-68.

DENAUX A., VANDEN BERGHE E. (ed.), De Duinenabdij (1627-1796) en het Grootseminarie (1833-1983) te Brugge. Bewoners / Gebouwen / Kunstpatrimonium, Tielt, 1984.

RYCKAERT, M., Historische Stedenatlas Brugge, 1991, p. 184-185.

VAN BELLE J.L., Signes..., 1994, nr. 28, p. 51, 156, 619; nr. 30, p. 51, 156, 619; nr. 33, 51, 156, 620; nr. 433, p. 58, 156, 686-687; nr. 431, p. 58, 156, 686; nr. 47, p. 51, 156, 621- 622; nr. 181, p. 53, 156, 648-649; nr. 1406, p. 61, 156, 723.

VIOE (gebouwfiche): ID 83194

VIOE (straatfiche): ID 11952

VIOE (gebiedfiche): ID 2091

Onze-Lieve-Vrouw Ter Potterie

Afdeling ROHM West-Vlaanderen, Cel Monumenten en Landschappen, archief, doss. DW000551.

BRAECKMAN, V. Kloostertuinen te Brugge, 1989-1990, p. 63-64.

RYCKAERT, M., Historische Stedenatlas Brugge, 1991, p. 224-226

VAN DEN BROUCKE D., Een bouwhistorisch onderzoek. De Potterie: Hospitaal, kerk, Onze-Lieve-Vrouwkapel en klooster, 1999 (onuitgegeven studie).

VIOE (gebouwfiche): ID 83197

VIOE (straatfiche): ID 11952

VIOE (gebiedfiche): ID 2091

503 Spermalie

Snaggaardstraat 9-13, verder doorlopend tot de Oliebaan en Hemelrijk

Evaluatie

Historische site met cultuur-, architectuur- en sociohistorische waarde, waar de cisterciënzerinnen zich vestigden (na hun vlucht in 1578 vanuit de Spermalie abdij in Sijsele), in het oude Duinenhof, het refugium van de cisterciënzers van Koksijde. Ernaast richtten ze de nieuwe Spermalieabdij op waarvan alleen nog de kapel over blijft langs de Snaggaardstraat (1614-34), delen van het pandhof (17de, 18de en 19de eeuw) ten noorden van deze kapel, twee 17de-eeuwse woningen, waaronder het abdishuis, en de binnenhoven van de oude kloostergebouwen. Niettegenstaande de uitbouw tot gigantisch scholencomplex (19de en 20ste eeuw) is er tussen de Oliebaan en Hemelrijk nog een groot open groen gebied gebleven, waar tot in de 20ste eeuw intensief aan hofbouw werd gedaan.

Behoud

- van de historische open binnenhoven (groot pandhof voor het klooster en klein pandhof voor de abdiswoning)
- van de straatmuren, die de open ruimte afbakenen tussen de Oliebaan, Hemelrijk en de Snaggaardstraat
- van de kasseiwegen en onverharde wegen omheen de site

Aansluiting

- van deze wegen op de stille paden rondom de Brugse binnenstad (zie andere 'stille'plekken)

Historiek

Deels met de resten van de door de calvinisten in 1579 verwoeste 12de-eeuwse Spermalie abdij van Sijsele was het oude Duinenhof van de cisterciënzers verbouwd tot voorlopig klooster van de cisterciënzerinnen (1607), die daarnaast het nieuwe Spermalieklooster oprichtten (1614-1642), met kapel (1614-1634), kloosterpand (1620-ca. 1640) en uitbreiding voor ziekenverzorging (1633-1642). Kort voor de opheffing en sekwestratie van de abdij (1796) was er nog verder aan- en verbouwd, maar dan werd het complex gebruikt voor textielverwerking, tot het in 1840 werd teruggekocht en ingericht als instituut voor doven- en blindenonderwijs door kanunnik Charles Carton (1802-1863): sindsdien werd hier baanbrekend werk verricht op dit gebied, dat verder werd ontwikkeld door de Zusters van de Kindsheid van Maria. Deze stichtten hier nog een kleuterschool (zgn. 'bewaarschool'), en in de late 20ste eeuw een bekende en succesvolle hotel- en toerismeschool. Hierdoor zijn grote delen van de historische moestuinen en boomgaard verloren gegaan en is ook de voormalige Speelmansstraat – in het verlengde van de huidige Speelmansstraat tussen de Oliebaan en de Snaggaardstraat verdwenen.

Literatuur

Afdeling ROHM West-Vlaanderen, Cel M & L, archief, doss. DW000381.

DIRO, Bouwvergunningen, nr. 1231/1986, nr. 1650/1990, nr. 228/1991, nr. 500/1994.

BEERNAERT B., Open..., 1993.

BRAECKMAN, V., Kloostertuinen te Brugge, 1990, p. 60-62.

ESTHER J., De bouwgeschiedenis van de abdij Nieuw Jeruzalem in Brugge in de zeventiende en achttiende eeuw, (Tentoonstellingscatalogus 800 jaar Spermalie, 1986, p. 67-91).

RO TSAERT K., De eerste bewaarscholen, (BO, XXXI, 1999, nr. 1, p. 6-9)

RYCKAERT, M., Historische Stedenatlas Brugge, 1991, p. 201-202.

VIOE (gebouwfiche): ID 83218

VIOE (straatfiche): ID 11938

VIOE (gebiedfiche): ID 2091

504 Voormalig militair hospitaal

Peterseliestraat 19-23

Volledig ommuurd complex met drie toegangen in de Peterseliestraat en twee toegangen in de Oliebaan. Geen toegangen langs het niet gekasseide Hemelrijk noch langs de Snaggaardstraat.

Evaluatie

Militair- en cultuurhistorisch interessante site, bestaande uit een volledig ommuurd complex met U-vormig hoofdgebouw (1869-72, verhoogd in 1937-38), binnentuinen en verscheidene bijgebouwen, naar ontwerp van architect Hendrik Beyaert, bekend om zijn eclectische architectuur. In de 19de eeuw opgericht als militair ziekenhuis sluit het complex stedenbouwkundig en stilistisch aan bij de grote religieus en maatschappelijk georiënteerde zorgcomplexen van dit noordelijk stadsdeel, Spermalie, Onze-Lieve-Vrouw ter Potterie en het Grootseminarie, die – met uitzondering van Spermalie – nog omgeven zijn door grote open ruimtes, zij het weide of boomgaard. Het landelijk karakter van deze site wordt nog onderstreept door de oude toegangswegen, die smal en onverhard (Hemelrijk) of smal en onregelmatig gekasseid zijn (Oliebaan en Snaggaardstraat), waardoor alle doorgangsverkeer ontmoedigd en de rust rond deze zorginstellingen bewaard is. De stilte rond deze sites, is zeldzaam in een druk bezochte stad als Brugge en dient bijgevolg als een waardevolle karakteristiek te worden beschouwd en te worden behouden.

Bescherming

- van de drie U-vormige hoofd vleugels met daartussenin het binnenhof

Behoud

- van de straatmuren, die de open ruimte afbakenen tussen de Oliebaan, Hemelrijk, de Snaggaardstraat en de Peterseliestraat (met drie inkompoorten)

- van de kasseiwegen en onverharde wegen omheen de site

Aansluiting

- van deze wegen op de stille paden rondom de Brugse binnenstad (zie andere 'stilte'plekken)

Historiek

Terrein (moestuinen) aangekocht door de 19de-eeuwse welgestelde Engelse katholieke baron Sir John Sutton (oud-medewerker van arch. A.W. Pugin) met de bedoeling hier een Engels seminarie op te richten: de grond werd nadien geruild voor het voormalige karmelitesklooster aan de Vlamingdam.. In 1869 werd de Peterseliestraat recht getrokken voor de bouw van dit hospitaal (1869-1872) naar ontwerp van Hendrik Beyaert (1823-1894). In 1922 werd de site uitgebreid tot aan Hemelrijk en aangevuld met garages en magazijnen, in 1937-1938 verhoogd met één bouwlaag (plat dak en solarium). Het militair hospitaal werd in 1946 opgeheven. Het gebouw werd in 1951 in gebruik genomen door verschillende kleinere administratieve eenheden, en in 1974 door de 5de Regionale Directie der Militaire Bouwwerken. Hiervoor werd het gebouw in 1972-74 en in 2000-2009 gerenoveerd. In 2009 wordt het te koop gesteld.

Het herinneringsmausoleum 'Remember', opgericht ter herdenking aan de slachtoffers van het 4de en het 24ste Linieregiment tijdens de Eerste Wereldoorlog – werd in 1974 overgebracht van de Rademakers kazerne in de Hugo Losschaertstraat naar de achterzijde van dit gebouw: het werd geïntegreerd in een aparte omhaagde ruimte. (Afhankelijk van de nieuwe functie van het gebouw en de site, bestaat de kans op een eventuele verplaatsing van dit monument.)

Literatuur

Archief KLM-MRA, Brussel:

- BM 1R: Description et occupation des batiments militaires de cette place. Recueil
- Plan 1881: Place de Bruges – 1/400
- 14/12/1868: Geakwarelleerd plan (COTILLON)
- BM 2: Place de Bruges

Archief Militaire Kazerne, Brugge: cfr. BM2

- 14/12/1868: Geakwarelleerd plan (COTILLON)
- Blad 1: Plan general des toits et des jardins
- Blad 2: Plan du souterrain et des fondations – 1/100
- Blad 3: Plan du 1er etage

- Blad 4: Plan du grenier
- Blad 5: Plan de la charpente – Coupes sur A, B, C, D, E, F, G, H, K, L, M
- Blad 6: Coupe transversale AB, CD, EF. Facade vers la cour de service / Rue de l’Huile
- Blad 7: Facade principale vers la Cour d’Honneur, vers les jardins
- 1937: Blauwdrukken: vergrotingswerken militair hospitaal
- 1937: Middentrap in bewapend beton, solarium, metalen buitentrap....
- Hangar met sheddaken
-

Stadsarchief Brugge: Militair Hospitaal nrs. IXA, nr. 110, 89/1888, 307/1910.

- 14/12/1868:Geakwarelleerd plan (COTILLON)

BRUYNSEAEDE R., Krijgsgasthuizen in Brugge, deel 3, (Brugse Gidsenkroniek, XXXV, 2002, p. 100-125).

VICTOIR, J. & VANDERPERREN, J., Hendrik Beyaert: Van classicisme tot art nouveau, 1992, p. 158-159.

VIOE (gebouwfiche): ID 83165

VIOE (straatfiche): ID 11951

VIOE (gebiedfiche): ID 2091

505 Engels klooster 'Nazareth'

Carmersstraat 83-87

Snaggaardstraat 58

Evaluatie

Uitzonderlijk goed bewaard volledig ommuurd kloostercomplex met zeer hoge historische, cultuur-, architectuur- en tuinhistorische waarde. Nagenoeg ononderbroken bewoond sinds 1629 door Engelse katholieke kloosterzusters, die zich op deze locatie vestigden voor de opvoeding en de scholing van dochters van Engelse gevluchte katholieke geloofsgenoten. De systematische uitbreiding en de bloei van het complex maken dat de kloostergebouwen en het gastenkwartier van de 17de tot de 20ste eeuw dateren. Uitschieters zijn enerzijds de indrukwekkende koepelkerk (1736-39) van Hendrik Pulinx, in een overgangsstijl tussen laatbarok en vroegclassicisme - een unicum in Brugge - , anderzijds de 17de-eeuwse hoevegebouwen en meelhuis langs de tuinmuur aan de Snaggaardstraat - sporen van een (gedeeltelijk) zich zelfbedruipende kloostergemeenschap. Terwijl de oude 18de-eeuwse nutstuinen zoals voorgesteld op de pentekeningen van Zuster Michael Sykes (ca. 1773) niet bewaard zijn, zijn wel grote delen bewaard van de 19de-eeuwse landschappelijke tuin met hoge bomen en struiken, 2 indrukwekkende zwarte moerbeibomen, verschillende oude loofgangen (leilinden), leifruit, maar ook met devotiebeelden langs de tuinmuren. De hedendaagse tuin valt op door zijn eigenzinnige compositie van lage parallel lopende buxushagen met daartussenin borders van laag bloeiende planten. De kleine binnentuinen zijn deels verhard - met standbeeld van Thomas a Kempis - deels onverhard ingericht als grasperk met gesnoeide sierstruiken.

Maximaal behoud

- van de site, met ommuring en kasseiweg (Snaggaardstraat)

Historiek

In 1629 vestiging van de congregatie van Windesheim, Engelse Kanunnikessen van de orde van de Heilige Augustinus in het passantenhuis 'Nazareth', dat ze van Gentse Engelse jezuïeten hadden gekocht. (Voordien waren deze Engelse zusters gevestigd in het klooster van de Heilige-Monica in Leuven, maar Brugge lag volgens de oprichters dicht genoeg bij Engeland om hun land- en geloofsgenoten te onderrichten). De Brugse 'Dames Anglaises' vielen van af 1629 onder de jurisprudentie van het Brugse bisdom. Het lijkt erop dat deze gemeenschap grotendeels was aangewezen op zelfvoorziening: hiervan getuigen de hoeve aan de Snaggaardstraat (1637) (nu in erfpacht gegeven aan de Arkgemeenschap) en het meelhuis in de tuin (1688).

In 1647-1649 volgde de aankoop van de twee aanpalende armenhuizen, en vanaf 1649 de bouw van een nieuw klooster met bijhorend pand (ontw. Joris Aerts, magistraat en architect), met hierbij aansluitend het internaat (1658) en de infirmerie (1661). Vanaf 1709-1744, bouw van het tweede kloosterpand met calefactorium, noviciaat en bibliotheek. In 1736-1739 werd de huidige classicistische kerk gebouwd naar ontwerp van Hendrik Pulinx sr. (1698-1781), oorspronkelijk toegankelijk voor het publiek maar sinds de terugkeer van de zusters in 1802 werd de ingang deur langs de Carmersstraat dicht gemaakt. (Na de confiscatie van het klooster waren de zusters in 1794 naar Engeland gevlucht, onder leiding van priorin Augustine More, afstammeling van Thomas More).

Het 19de-eeuwse succes van het internaat leidde tot uitbreiding met een pensionaatsvleugel in 1853 (nu verkocht aan het Sint-Leocollege) en tot modernisering in de loop van de 20ste eeuw, terwijl de inkrimping en sluiting van het internaat leidden tot de afbraak van enkele vleugels in het laatste kwart van de 20ste eeuw. Hierop volgde recent de verkoop van enkele kleinere gebouwen aan instituten met een parallelle levensbeschouwelijke visie en herbestemming. De zusters zelf wijden hun leven intussen uitsluitend aan de oorspronkelijke spirituele traditie. (Guido Gezelle was rector van deze kloostergemeenschap in 1899-1900).

Literatuur

Afdeling ROHM West-Vlaanderen, Cel M & L, archief, doss. DW000290. DMS, Nota.

SAB, Bouwvergunningen, nr. 164/1901, nr. 137/1906, nr. 288/1909, nr. 282/1910, nr. 425/1910, nr. 171/1911, nr. 179/1923, nr. 834/1930, nr. 20/1941, nr. 498/1957, nr. 125/1966, nr. 1167/1974, nr. 1879/1981, nr. 778/1983.

BEERNAERT B., Open..., 1991, p. 10-12.

BILAEY, Th., Kloostertuinen in Brugge, KATHO: Hoger Instituut Verpleegkunde & Biotechnologie, Roeselare, 2003-2004, p. 79-124.

BRAECKMAN, V., Kloostertuinen te Brugge, 1989-1990, p. 16-20.

DEVLIEGHER L., De huizen..., 1975, p. 47.

ESTHER J., A. Vandendorpe..., 1994, p. 164-165.

RYCKAERT, M., Historische Stedenatlas, Brugge, 1991, p. 187-188.

VAN BELLE J.L., Signes..., 1994, nr. 476, p. 58, 157, 696.

VAN GAMPELAERE N., Het Engels klooster, Onuitgegeven licentiaatsverhandeling, RUG, 2002.

VIOE (gebouwfiche): ID 11930

VIOE (straatfiche Carmersstraat): ID 83118

VIOE (gebouwfiche): ID 11930

506 Jerusalem Rust- en Verzorgingstehuis en Huis Adornes

Peperstraat 3

Evaluatie

Bijzonder waardevolle omgeving omwille van het uitzonderlijk historisch, architectuur- en cultuurhistorisch karakter van deze site met hoogst merkwaardige privégrafkerk (kort na 1470 gerealiseerd op initiatief van de uit Genua afkomstige Anselm Adornes, een belangrijke figuur in het 15de-eeuwse Brugge). Opmerkelijke zaalkerk met - zeer ongewoon - een sterk verhoogd koor, opgevat als een calvarieberg met daarin een grafkapel en met daarboven een koorbrede toren, vermoedelijk geïnspireerd op de 15de-eeuwse Heilig-Grafkerk in Jeruzalem: op de top aan de buitenkant een centrale (wereld)bol met Maltezerkruis en Sint-Catharinawiel tussen een vergulde zon en maansikkel op de zijtoentjes.

Aansluitend op de kerk, enerzijds de historische 15de-eeuwse woning met traptoren, anderzijds het 15de-eeuwse godshuis (gesticht bij testament door de stichter en thans in gebruik als kantmuseum) met daartussenin een kleine binnenplaats en tuin. Dat alles is nog steeds bezit van de nazaten van de oorspronkelijke bewoners. De 19de-eeuwse kantschool en het 20ste-eeuwse kloostergebouw van de Zusters Apostolinnen zijn uitbreidingen van dit hoogst merkwaardig ensemble, uniek voor Vlaanderen. De oude tuinmuren buiten de 15de-16de eeuwse site, bakenen nog steeds het oude domein af - in het begin vd 20ste eeuw nog tot aan de vesten, thans tot aan de Rolweg: het functioneert als rusttuin voor de bewoners van het aanpalende rust- en verzorgingstehuis huis van de Zusters Apostolinnen.

'Revitalisatie'

- van de boomgaard, zo mogelijk ook van de moestuin (door jonge actieve bewoners van het nieuwe rust- en verzorgingstehuis en/of buurtbewoners?)

Ontsluiting

- van deze 'stilte'plek met aansluiting op een ring van stille paden rondom de Brugse binnenstad (zie andere 'stilte'plekken)

Historiek

Jeruzalemkapel (kort na 1470 gebouwd) door Anselm Adornes (1424-1483) en zijn vrouw Margareta van der Banck, na pelgrimage naar het H. Land. (De patriciërsfamilie Adornes was reeds in de 13de eeuw in Brugge gevestigd). Het voormalige huis Adornes (deels van vóór 1452, deels van ca. 1470) is nog steeds eigendom van de familie en wordt opnieuw bewoond. Op het familiedomein werd hier het Apostolinnenklooster vanaf 1835 uitgebouwd en een kantschool. Daarnaast staat het godshuis, de twaalf "cameren van steene" (eveneens van ca 1470), destijds opgenomen in het testament van Anselm Adornes, thans kantmuseum met daarnaast het Kantcentrum (nog in erfpacht). In de kantschool, in 1899 door de zusters gebouwd in de tuin langs de Balstraat, huist thans een afdeling van de Stedelijke Academie voor Schone Kunsten. Het Rust- en Verzorgingstehuis werd opgericht in 1955 en systematisch uitgebreid.

Literatuur

Afdeling ROHM West-Vlaanderen, Cel M & L, archief doss. DW 000208, DW000275.

SAB, Bouwvergunningen, nr. 71/1899, nr. 274/1937, nr. 21/1954, nr. 1965/1979.

BEERNAERT B., Open..., 1992, 1997, p. 7-10.

BRAECKMAN, V., Kloostertuinen te Brugge, 1989-1990, p. 53-56.

BRUGGEMAN M., Brugge en kant. Een historisch overzicht, 1985.

DEVLIEGHER L., De huizen..., 1975, p. 16, p. 281-285.

DEVOS P., Brugge..., 1975, p.123-129.

ESTHER J., Monumentenbeschrijving en bouwgeschiedenis van de Jeruzalemkapel, (GEIRNAERT N., VANDEWALLE A., Adornes en Jeruzalem. Internationaal leven in het 15de- en 16de- eeuwse Brugge, Brugge, 1983, p. 50-81).

ESTHER J., A. Vandendorpe..., 1994, p. 52-53.

PENNINCK J., De Jeruzalemkerk te Brugge, Brugge, 1986, p. 3-40.

RYCKAERT, M., Historiscvhe Stedenatlas, p. 180-181, 212.

VIOE (gebouwfiche): ID 83393

VIOE (straatfiche Balstraat): ID 11928

VIOE (straatfiche Peperstraat): ID 11974

VIOE (gebiedfiche): ID 2092

601 Voormalige Rijkswachtkazerne

Predikherenrei 3

Evaluatie

Historische site met complexe cultuur-, militair-, architectuur-, en tuinhistorische achtergrond. Het oudste relict van de hier gevestigde Dominicanengemeenschap (1234), is het portiek van de voormalige 13de-eeuwse kerk - in 1992 geïntegreerd in een gecontesteerde nieuwbouw met appartementen in de Predikherenrei 1. De gemeenschap werd in 1796 afgeschaft.

Van het kloostercomplex (14de – 16de eeuw), getuigt nog steeds het oostelijk kloosterpand met kapittelzaal (16de – 18de eeuw) in het voormalige Grand Hotel Verriest (1905), thans Flanders Hotel (ingang Langstraat 34). De twee andere kloostervleugels (een neo-gotische aan de Predikherenrei en de zuidelijke haaks hierop), zijn 18de – en vooral 19de-eeuws: hun 19de- en 20ste-eeuwse verbouwingen tot Rijkswachtkazerne (1797-1998), zijn verwijderd tijdens de voorbije renovatiecampagne (2005-2008) in functie van de herinrichting als Justitiehuis (Predikherenrei 3). Door de verbouwing en de gedeeltelijke afbraak van de pandvleugels langs de Predikherenrei (1891) is de huidige binnentuin kleiner dan de oorspronkelijke 16de-eeuwse kloostertuin. De kloostersite strekte zich veel verder uit dan thans waarneembaar: de huidige parking achter de 18de- en 19de-eeuwse woningen in de Predikherenrei 5-7 was oorspronkelijk deel van de grote moestuin met boomgaard ten zuiden van het klooster.

Opmaak

- van een grondige historische/bouwhistorische studie van de site in relatie tot haar bebouwde en onbebouwde omgeving (vóór een masterplan wordt opgemaakt voor het hele binnengebied) gezien de complexiteit van het geheel.

Historiek

Gesticht in 1234 net buiten de eerste stadsomwalling door Gravin Johanna van Constantinopel viel het terrein samen met het latere bouwblok Ganzenstraat, Langestraat, Predikherenstraat, Witteleertouwerstraat, Schaarstraat en Hooistraat. Tijdens de godsdienstoorlogen (1581-84) werden de kloostergebouwen gedeeltelijk gesloopt, gedeeltelijk verhuurd als woningen en twee nieuwe straten werden doorheen het kloosterdomein getrokken (in 1584 opgeheven). De driebeukige kruiskerk (1562) stortte in toen de kerk gebruikt werd als hooizolder (1801). Eerder was een groot deel van het kloosterdomein onteigend voor de aanleg van de Coupure (1751). In 1797 vestigde de Franse gendarmerie zich in het kloosterpand, in 1814 de Nederlandse marechaussee en in 1830 de Belgische gendarmerie, die het pand eerst in 1998 zou verlaten. Sinds de Tweede Wereldoorlog was de oostelijke vleugel ingenomen door het Rode Kruis. Sinds 2008 werd het Justitiehuis onder gebracht in de twee vleugels langs en haaks op de Predikherenrei.

Literatuur

Afdeling ROHM West-Vlaanderen, Cel M&L, archief, doss. DW 000388.
Bouwvergunningen, nr. 160/1990, nr. 2522/1992, nr. 481/2000; Nota, 29 september 1999.
DIRO, Afdeling ROHM West-Vlaanderen, Cel M&L, archief, doss., DW002144.
DMS, Nota, 16 juni 1998, 29 september 1999.
DROI, Bouwvergunningen, nr. 2451/2000.
SAB, Bouwvergunningen, nr. 489/1912, nr. 72/1924, nr. 870/1929.
DE PUE J.P., Geschiedenis van het Oud-dominicanenklooster te Brugge (1233-1796), 1981.
HEYNS, D., De gendarmerie te Brugge, in: Brugge garnizoenstad, Brugge, p. 147-163.
RYCKAERT, M., Historische Stedenatlas Brugge, p. 183.
VAN BELLE J.L., Signes..., 1994, nr. 318, p. 56, 670.
VANDEWEGHE K., Het dominicanenklooster te Brugge, Brugge, 1999 (onuitgegeven studie cursus restauratie van gebouwen)
VIOE (gebouwfiche Predikherenrei 3): ID 83409
VIOE (gebouwfiche Langstraat 34): ID 83312
VIOE (straatfiche Predikherenrei): ID 11975
VIOE (straatfiche Langestraat): ID 11990

701

Historisch bouwblok met deels waardevolle architectuur- en cultuurhistorische achtergrond – maar vooral met een sociohistorisch verleden, dat de visie op Brugge als historisch welvarende stad nuanceert. Vlak naast de voormalige Magdalenakapel (15de – 17de eeuw) aan de kruising van de Nieuwe Gentweg en de Garenmarkt, stond reeds in de 14de eeuw een passantenhuis, later verbouwd en systematisch uitgebreid tot leprozerie en gasthuis (16de en 17de eeuw), basisschool voor arme meisjes, heropvoedingsgesticht en rijkskliniek met kraamafdeling (18de en 19de eeuw).

Verderop in de Werkhuisstraat stond het 18de-eeuwse ´rasphuis´, dat begin 19de eeuw werd heringericht deels als Bureel van Weldadigheid, deels als Bedelaers Werkhuis. Achter de ´Bedelaars Werkhuizen´ lagen moestuinen en een boomgaard die zich uitstrekten tot aan de Jakobinessenstraat en die naast werkgelegenheid ook gezond voedsel verschaften. Nu is dit terrein een doods geheel van garages, werkplaatsen, verharde terreinen en parkings.

Herbestemming

- van de kapel met een bij voorkeur socio-culturele publieksfunctie

Herwaardering

- van de kapel en van haar omgeving, in functie van haar herbestemming, overeenkomstig haar architectuur- en sociohistorische waarde

702

Historische site waarvan alleen de lange 17de-eeuwse kloostermuur achter de woningen langs de Oude Gentweg is overgebleven. Het voormalige Dominicanessenklooster (1597), later krankzinnigengesticht (1834) werd afgebroken in 1926. Als enige restant van de vroegere 'zorginstelling' getuigt deze muur van de religieus geïnspireerde caritaswerking in deze historische armenwijk - naast de 15de/17de- eeuwse Magdalenakapel en het 16de-eeuwse Magdalenagasthuis (beide aan de overkant van deze straat en aan de Nieuwe Gentweg).

Behoud

- van de 17de-eeuwse kloostermuur

703

19de-eeuwse classicistische lijstgevel met architectuurhistorische waarde, waarvan de brede toegangspoort (1881) naar een grote tuin achter de monumentale herenwoning leidt. Door de opsplitsing van deze woning, enerzijds in een opgewaardeerd pand met een hedendaagse formele tuin in functie van horeca-uitbating en anderzijds in een ondergewaardeerd toegangsgebouw met een half verharde parking, wordt onrecht aangedaan aan het uitzicht van het geheel. De splitsing van de herewoning, en waarschijnlijk ook van de tuin, dateert van 1913.

Behoud

- van de open ruimte

Revitalisatie

- van de groenaanleg op de parking

Bijzonder waardevol geheel met historische, architectuur-, cultuur- en tuinhistorische waarde – uitzonderlijk omwille van de eenheid en de authenticiteit van dit complex waarin de samenhang tussen kerk, klooster en tuin opvallend goed bewaard is gebleven. De huidige inrichting en uitzicht gaan terug op de 19de-eeuwse invulling door de Redemptoristinnen, die zich hier vestigden op de plaats van een 18de-eeuws kapucinessenklooster met een grote 17de-eeuwse moestuin – binnen 16de-eeuwse tuinmuren langs de Visspanstraat. (Zo'n muren waren een typisch christelijk zinnebeeld – die niet alleen lijfelijke bescherming boden in tijden van religieuze onverdraagzaamheid, maar vooral een symbool waren voor de 'geestelijke' afbakening van de hemelse 'Hortus Conclusus', 'Paradijs' of 'Tuin van Eden' van de 'duisternis' der ongelovigen.) In de tuin binnen de kloostermuren diende de devotie context van kapellen, nissen met religieuze taferelen, beelden (calvarieberg) en Lourdesgrot als meditatiepunten voor de religieuzen, terwijl de intussen zwaar verwaarloosde fruitbomen en serre getuigen van het praktische nut voor de kloostergemeenschap.

Bescherming

- van de kloosterkerk, de kloostergebouwen, binnenhoven, tuinmuren en de kloostertuin

Herbestemming

- van het geheel binnen de bestaande tuinmuren (maximaal groenbehoud)

719

Uitzonderlijk waardevolle site in het midden van de binnenstad, met een rijke historische, tevens architectuur-, cultuur- en tuinhistorische achtergrond. Te situeren langs de Eekhoutrei op het terrein van de voormalige Eekhoutabdij (1100-1796), dat sinds 1834 grotendeels ingenomen wordt door een grote historische tuin, die bij de voormalige woning 'Dujardin' hoorde (Garenmarkt 10). Het grootste deel van de tuin is uitgevoerd in Engelse landschapsstijl (naar ontwerp van E. Rosseels). De oude serpentine vijver met 19de-eeuwse brug vormt een schitterend geheel te midden van het indrukwekkend bomenbestand (beuken, olmen, populieren, rode esdoorn, watercypres en Japanse notelaar).

Cultuurhistorische toplocatie door de ligging tussen het Europacollege aan de Dijver-Eekhoutpoort en het Groeningemuseum (eveneens gebouwd op een deel van de abdij, net als de voormalige 19de-eeuwse Xaverianenkapel, nu ook deel van het museum).

Stedenbouwkundige toplocatie door de vier deels historische toegangen, respectievelijk in de Eekhoutpoort (de oude abdij ingang), in de Garenmarkt (de toegang tot het voormalige hof van Cuba, de latere woning 'Dujardin'), in de Nieuwe Gentweg (de oude tuinoprit tegenover de Werkhuisstraat) en tenslotte in Groeninge.

Behoud

- van het park met 4 ingangen

Opmaak

- van een grondige historische/bouwhistorische studie van de ruimere omgeving van deze site (vóór een masterplan wordt opgemaakt voor het hele binnengebied) gezien de complexiteit van het geheel.

801 Sint-Janshospitaal

Mariastraat 36A, 44

Heilige-Geeststraat-Goezeputstraat 1-3

Oostmeers 17

Evaluatie

Deze site behoort tot de wereldtop op het gebied van de historische zorgarchitectuur zowel door de aanwezigheid van drie 13de-eeuwse ziekenzalen, als door de omvang van de site waar de historische evolutie af te lezen is van achthonderd jaar ononderbroken en systematische uitbreiding en exploitatie van zieken-, bejaarden- en terminale patiëntenzorg in zijn meest diverse aspecten (van de restanten van een 12de-eeuws passantenhuis naar een 20ste-eeuwse oogkliniek, materniteit en verpleegstersschool). Hierdoor toont deze site één van de vroegste prototypes van een hedendaags 'universitair ziekenhuis', met alle randvoorzieningen erop en eraan. Tegelijk is ze een belangrijke aanvulling op het merendeel van de Brugse kloosters waar vooral het religieus gebed/onderricht en in mindere mate de verzorging van de lijdende mens centraal stonden.

Toch is deze site hierin niet uniek: haar pendant in het noorden van de stad en eveneens langs de Reie, ligt het 13de-eeuwse 'Hospitaal van Onze-Lieve-Vrouw ter Potterie', waarvan dan wel de nucleus met voormalige ziekenzaal, klooster en kapellen is bewaard, maar niet een samenhangend en verankerd geheel van gebouwen, binnenhoven, tuinen poorten en straten. En dat is precies het unieke aan deze site, waar naast de drie 13de-eeuwse, de acht 19de-eeuwse ziekenzalen, en verder de 14de, 16de en 17de-eeuwse kloostergebouwen, de 19de-eeuwse kraam-, oog-, neus-, keel-, en oorklinieken nog steeds vier deels historische toegangen de omringende straten verbinden met het hart van de site, de vroegere moestuin en boomgaard - thans deels parking - met ten oosten de Mariastraat (de oude hospitaalingang), ten zuiden de Zonnekemeers (de toegang tot de oude hospitaaltuin- en boomgaard), ten westen de Oostmeers (de doorgang in het verlengde van Sint-Jan in de Meers) en ten noorden de Goezeputstraat (de doorgang naar de bisschopswoning).

Bovendien hebben parallel aan de ontwikkeling van het financieel-economisch sterke en welvarende stadscentrum de Brugse stadsmagistraat en de religieus geïnspireerde Bruggelingen deze site en haar activiteiten eeuwenlang gesteund en op de handen gedragen, wat voor de huidige Bruggeling een stimulans mag zijn om deze humanitair-waardevolle traditie verder te zetten. Het beschermen van Werelderfgoed betekent niet alleen het beschermen van gebouwen 'an sich', maar ook en vooral het beschermen van de historische ontwikkeling van humanitaire waarden, waaruit onze hedendaagse cultuur gegroeid is en waarop onze toekomstige cultuur zich verder dient te ontwikkelen.

Historiek

Het Sint-Janshospitaal was aanvankelijk een passantenhuis voor pelgrims, kooplui, zwervers en een opvang voor zieken. Het hospitaal stond via twee voogden onder toezicht van de stadsmagistraat.

Resten van de funderingen van de oudste ziekenzaal (een drieschepige langsbouw langs de Mariastraat) dateren van ca. 1150 (?), en zijn geïntegreerd in de middeleeuwse ziekenzalen, die haaks op de Mariastraat staan (1238-1258, 1268, en 1285). Daarop volgden het broederklooster (dendochronologisch gedateerd tussen 1238 en 1358) en de nu verdwenen brouwerij (begin 14de eeuw). Het zusterklooster langs de Reie kwam er pas in 1539-1544. Vanaf 1796 viel het hospitaal onder de bevoegdheid van de Commissie van Burgerlijke Godshuizen, maar de zusters Augustinessen bleven er actief tot in de 20ste eeuw. In 1856-58 werd, grotendeels op de gronden van het vroegere Sint-Janskerkhof, een complex van acht neoclassicistische ziekenzalen gebouwd (naar ontwerp van arch. Isidor Alleweireldt), die tot in 1976 gebruikt werden. De middeleeuwse zalen werden in 1905-1913 gerestaureerd en kregen een museumfunctie (nu 'Memling in Sint-Jan Hospitaalmuseum'). In 1908-10 werd de kraamkliniek in de Oostmeers opgetrokken (onder toezicht van arch. Louis Delacenserie, maar naar ontwerp van arch. Alphonse Depauw). In 1913 werden de vier 16de-eeuwse huizen in de Mariastraat, waarin de kraamkliniek voordien gevestigd was, uitgebreid en heringericht als oog-, neus-, keel- en oorkliniek (met achterbouw naar ontwerp van arch. Jules Coomans). Ook de aanpalende 17de-eeuwse huizen in de Heilige-Geeststraat en de Goezeputstraat maakten deel uit van het complex en zijn toen deels verbouwd voor de ziekenhuisadministratie. In 1925 kwam het bestuur in handen van de COO, de voorloper van het OCMW. In 1976 werden alle diensten van het oude Sint-Janshospitaal (evenals die van de Minnewaterkliniek) overgebracht naar het nieuwe AZ-Sint-Jan in Sint-Pieters. De 19de-eeuwse ziekenzalen werden in 1991 gerestaureerd en omgevormd tot 'Congrescentrum'. De kraamkliniek wordt intussen gebruikt door de stedelijke technische dienst,

de oog-, neus-, keel- en oorkliniek werd stedelijk archeologiemuseum en in de woonhuizen kwamen de museumdiensten van Sint-Jan.

De huidige resterende open ruimte - voorheen in gebruik als moestuin, boomgaard, kruidentuin en blekerijweide voor de uitbouw van deze zorgfunctie – is intussen grotendeels herleid tot een weinig inspirerende parking (destijds moestuin), naast een kleine boomgaard, in 1977 aangelegd als herinnering aan de oorspronkelijk veel grotere boomgaard.

802

Waardevol complex met interessante historische, architectuur-, cultuur- en socio-historische betekenis. Bestaande uit 16de-, 17de-, 18de- en vroeg 20ste-eeuwse gebouwen, die getuigen van een nagenoeg ononderbroken traditie van scholing (aanvankelijk een weesschool met een opleiding voor wolververs, daarna armenschool, nijverheidsschool en academie).

De ongewoon monumentale 16de-eeuwse schouw in de Noordstraat toont aan dat hier niet alleen honderden kinderen een vak hebben geleerd, maar ook werden gevoed. De overschakeling van een caritatief-educatieve naar een artistiek-educatieve functie volgde in de 19de eeuw, eerst met de inrichting als Stedelijk Museum (1886-1930), daarna met de inrichting van de Stedelijke Academie en een Nijverheidsschool (1891), waarvoor de bestaande 16de- en 18de-eeuwse gebouwen werden gerenoveerd en uitgebreid met twee neo-gotische vleugels.

De Stedelijke Nijverheids- en Taalleergangen zijn gehuisvest in een meer dan 100 jaar oud gebouw in neo-Brugse stijl met op zich beperkte cultuurhistorische waarde. Als beroepsschool gebouwd door de Zusters van Vincentius a Paulo achter de moestuinen van hun klooster aan het Wijngaardplein werd dit pand al snel terug gekocht door de stad Brugge, verbouwd, uitgebreid en in gebruik genomen als onderdeel van de Nijverheidsschool.

Stilistisch sluit dit neo-gotisch geheel aan bij de historische architectuur van de omgeving. De oude 18de-eeuwse moestuinen tussen het zusterklooster en de voormalige Bogaardenschool werden ingenomen door banale parkings.

Revitalisatie

- van de groenaanleg op de parkings

902 + 904

Evaluatie

902: Historische locatie, met belangrijke cultuur- en sociohistorische betekenis, maar thans zonder enige architectuurhistorische betekenis - uitgezonderd de straatvleugel in sobere interbellumstijl (1932), destijds Vrije Beroepsschool. Toch was deze site zeven eeuwen lang bekend voor haar caritatieve zieken- en krankzinnigenzorg – gaande van Sint-Julianusgasthuis tot Psychiatrische O. L. Vrouw kliniek (waarvan de vrouwenafdeling in 1910 verhuisde naar de nieuwbouw aan de Koning Albert I-laan in Sint-Michiels en de mannenafdeling in 1931 naar Beernem).

904: Historische abdij – rechtstreekse opvolger van de 12de-eeuwse benedictinessenabdij van Gistel - met rijke cultuur-, architectuur- en tuinhistorische achtergrond. Zeer goed bewaard en onderhouden geheel, zowel de 17de-eeuwse kerk met barokportaal (1722) als de zeer waardevolle 17de-eeuwse kloostergebouwen. De laatste uitbreiding - de verbindingsvleugel (1953) tussen de vleugel van 1642 en die van 1885 - sluit de oostzijde van de siertuin af (tot voor tien jaar moestuin, thans één groot grasveld met enkele verspreide coniferen aan weerszijden van het oude appelboomlaantje met langs de muren de oude kapel, Lourdesgrot en devotiebeelden). Samen met het karmelitesklooster (en in mindere mate het dominicanessenklooster) is dit klooster de enige echt zuiver contemplatieve orde binnen de stadsmuren, beide met een zeer grote tuin achter hoge muren en een kleine binnentuin waar destijds de zusters begraven werden.

Behoud

- van tuinmuren, moestuin en boomgaard van de Sint-Godelieve abdij

Aansluiting

- op een 'stil' circuit

Historiek

VTI

Door het intensieve gebruik van de historische gebouwen op deze site, is er van het oorspronkelijke gebouwenbestand niets meer overgebleven, te beginnen met het oude passantenhuis dat rond 1290 zou zijn opgericht door enkele Filles-Dieu van Atrecht met de steun van de stad Brugge. Kort daarop kregen de zusters de steun van de gildebreders van Sint-Julianus (1305) waardoor ze de vierde grootste caritatieve instelling van Brugge werden – na het Sint-Janshospitaal, de Magdalenaleprozerie en Onze-Lieve-Vrouw ter Potterie. Aanvankelijk werden er alleen arme reizigers en pelgrims verzorgd, maar in de loop van de 14de eeuw werd de instelling uitgebreid met een kapel en een gotische ziekenzaal. In 1600 werd de bestaande werking uitgebreid met Sint-Hubrechts-ten-Dullen, een instelling voor krakzinnigen die in dezelfde straat was gelegen: sindsdien werden er zowel geesteszieken als vondelingen verzorgd. (De krankzinnigen werden op stadskosten onderhouden.)

In 1796 kwam het complex onder supervisie van de Commissie Burgerlijke Godshuizen, die het geheel verder uitbouwde. In 1842 werd een nieuwe zustercongregatie opgericht voor de zorg van de psychiatrische patiënten. Na de verhuis van deze congregatie naar een nieuwe afdeling in Sint-Michiels (1910), werd Sint-Juliaans nog tot in 1930 geleid door de Broeders van Liefde uit Gent.

Kort daarop werd het hele complex gesloopt om plaats te maken voor de Vrije Beroepsschool (1932), thans VTI, een opleidingsinstituut met diverse afdelingen (secundair, voltijds, deeltijds en volwassenenonderwijs).

Sint-Godelieve benedictinessenabdij

Gesticht in de 12de eeuw, hadden de Benedictinessen rond 1580 Gistel verlaten en bescherming gezocht binnen de stadsmuren van Brugge, waar ze aanvankelijk een huis huurden. In 1602 vestigden ze zich in het Derde Ordeklooster Magerzo in de Ganzestraat. In 1626 kochten ze in de Boeveriestraat een bestaand huis met boomgaard 'het Fonteintje', waar ze eerst de kerk en het zusterkoor (1626) optrokken, en nadien de abdij met ingangsgedebouw (1633), de brouwerij (1640), de zuidvleugel (1642) en de pandgang (1643). Later volgden de aanpassing van de vroegere melkkelder onder de kerk tot begraafplaats voor de zusters (1675) en het barokportaal aan de straatgevel (1722 - ook het interieur werd toen verbouwd en verfraaid in de nieuwe stijl). In 1800 betrokken de zusters reeds opnieuw hun abdij, na de confiscatie ervan in 1797. In 1885 werd het klooster verder uitgebreid met een nieuwe vleugel, maar in 1891 keerde een aantal zusters terug naar de oude abdij in

Gistel. Sinds de bouw van de laatste vleugel (1953, arch. Arthur Degeyter) verminderde het aantal benedictinessen drastisch.

Literatuur

VTI

D'HONDT J., De afbraak van de Boeveriepoort te Brugge (1863), een gevolg van een Amerikaanse burgeroorlog (1861-1865)?, (BO, XXIV, 1992, nr. 1-2, p. 5-24).

RYCKAERT M., Historische Stedenatlas Brugge, 1991, p. 222-223.

VIOE (gebiedfiche): ID 2095

Sint-Godelieve abdij

Afdeling ROHM West-Vlaanderen, Cel M & L, archief, doss. DW000290.

BEERNAERT B., De Sint-Godelieveabdij, Monumentenbeschrijving en bouwgeschiedenis, (De St.-Godelieveabdij te Brugge, J.K.T.O., Brugge, 1984, p. 65-101).

BEERNAERT B., Open Monumentendag Vlaanderen, 17de-eeuwse architectuur in de binnenstad, 1993.

BILAEY, Th., Kloostertuinen in Brugge, KATHO: Hoger Instituut Verpleegkunde & Biotechnologie, Roeselare, 2003-2004, p. 32-35.

BRAECKMAN, V., Kloostertuinen te Brugge, 1989-1990, p. 21-25.

RYCKAERT, M., Historische Stedenatlas Brugge, 1991, p.189.

VIOE (gebouwfiche): ID 82435

VIOE (straatfiche): ID 12072

903 - Kapucijnenklooster

Boeveriestraat 18

Evaluatie

Historisch waardevolle 19de-eeuwse kloostersite met typische kloosterarchitectuur en tuininrichting en – merkwaardig - met nog steeds actuele volksculturele betekenis. Terwijl de sobere Sint-Antoniuskerk (1871) deels uitgerust is met 17de-eeuws meubilair, afkomstig van de eerste 17de-eeuwse kapucijnenkerk ten zuiden van het Zand, heeft de populariteit van deze parochiekerk vooral te maken met de devotie van het ´gotisch´ beeldje van ´O.L.Vrouw van de Goede Bevallings´, eveneens afkomstig van de vorige kerk en links te situeren op het voorpleintje voor de kerk, tegenover de calvarieberg die op een grot is geplaatst, met daarin een ´Christus op de koude steen.´ Behalve de 19de-eeuwse tuin met hoge bomen, draagt de aanwezigheid van een vogelkooi in de tuin bij tot het directe en natuurlijk beleven van de kloosterregel van Sint-Franciscus. De directe beeldende kracht van deze ´volkse´ elementen stond en staat nog steeds garant voor de populariteit van deze orde en dit klooster in deze volkrijke buurt.

Ontsluiting

- van de kloostertuin voor ´stille´ buurtbewoners

Historiek

De Kapucijnen hadden zich in 1620 ten zuiden van het Zand gevestigd op een stuk meersland dat ze van het Sint-Janshospitaal hadden gekregen met de steun van de stadsmagistraat (als bedelorde actief in de armenzorg, was er reeds een overaanbod in het stadscentrum). In 1838 werd een deel van dit klooster onteigend bij de aanleg van de spoorlijn op het Zand, in 1865 werd het klooster echter volledig afgebroken bij de bouw van het 2de station. Daarop bouwden de Kapucijnen een neo-romaanse kerk (1869, afgebroken in 1970) in het voormalige klooster van de Rijke Claren in de Sint-Clarastraat, waar ze zich gevestigd hadden. Op vraag van de bisschop hebben ze hier een soortgelijke kerk opgetrokken (1871). In 1885 werd het Serafijns college gebouwd aan de Maagden- en de Klokstraat, waar de volksjeugd onderwezen werd door de Kapucijnen. In 1932 verhuisde het naar Aalst, nadat het in 1897-1899 gedeeltelijk verbouwd was. In 1995 werd het verkocht, maar de waardevolle neogotische kapel bleef gelukkig behouden.

Literatuur

BEERNAERT B., Open Monumentendag Vlaanderen. Monument en tijd, 2000, p. 18-22.

BONNEURE F., De Kapucijnen vierhonderd jaar in Brugge, 1592-1992, 1992, 80 p.

BRAECKMAN V., Kloostertuinen te Brugge, proefschrift 1989-1990, p. 46- 48.

RYCKAERT, M., Historische Stedenatlas Brugge, p. 193.

VIOE (gebouwfiche): ID 82424

VIOE (straatfiche): ID 12072

VIOE (gebiedfiche): ID 2095

